

NORGES HØYESTERETT

Den 1. juni 2006 avsa Høyesterett dom i

HR-2006-00939-A, (sak nr. 2006/37), sivil sak, anke,

Gjensidige Forsikring

(advokat Bård Iversen – til prøve)

mot

B

(advokat Helge Aarseth)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bruzelius**: Saken gjelder krav om erstatning for tap i fremtidig erverv etter yrkesskadeforsikringsloven av 16. juni 1989 nr. 65, og om et slikt krav kan være gjenstand for arv.
- (2) C ble i 1972 ansatt som maskinist ved Tine Meierier. Han var utsatt for støy på arbeidsplassen, og ved en kontroll hos bedriftslegen i 1986 ble det konstatert hørselssvekkelse. Dette ble bekreftet ved en undersøkelse ved Hørselssentralen ved fylkessykehuset i Molde. I løpet av 1990-tallet utviklet C øresus, og han fikk i 2001 stilt diagnosen tinnitus. Denne førte til at han ble sykemeldt, først 50 prosent fra 27. januar til 3. juni 2000, og deretter 100 prosent. Han ble innvilget uførepensjon 21. mars 2002 med virkning fra 1. mars 2001.
- (3) Hans arbeidsgiver, Tine Midt-Norge, hadde tegnet yrkesskadeforsikring i Gjensidige Forsikring. I en skademelding datert 20. mai 2000 fremsatte C krav om erstatning for inntektsbortfall som følge av 100 prosent uførhet etter yrkesskade. Forsikringsselskapet avsto dekning under henvisning til at skaden var blitt konstatert i 1986, før yrkesskadeforsikringsloven trådte i kraft. C opprettholdt kravet, og viste til at tinnitus først hadde inntrådt etter ikrafttredelsestidspunktet. Forsikringsselskapet opprettholdt avslaget. Saken ble brakt inn for selskapets klagenemnd, som kom til samme resultat.

- (4) C kontaktet deretter advokat, som i brev 4. april 2003 til Gjensidige opplyste at det ville bli tatt ut stevning mot selskapet om C ikke fikk utbetalt erstatning etter yrkesskedeforsikringsloven.
- (5) C omkom i en trafikkulykke 30. april 2003. Ektefellen, B, har overtatt boet etter reglene om uskifte. Den 27. april 2004 tok B ut stevning mot Gjensidige med krav om å få utbetalt erstatningen for tap i fremtidig erverv etter yrkesskedeforsikringsloven som ektefellen hadde krevd.
- (6) Romsdal tingrett avsa 16. desember 2004 dom med slik slutning:
- ”1. **Gjensidige NOR Forsikring frifinnes.**
 2. **Saksomkostninger tilkjennes ikke.”**
- (7) Tingretten drøftet ikke om de materielle vilkårene for rett til erstatning forelå, da et krav på erstatning for tap i fremtidig erverv etter rettens syn ikke kan overføres ved arv. I tilknytning til saksomkostningsspørsmålet uttalte retten likevel at den fant det sannsynliggjort at C var blitt påført en yrkesskade som i lovens henseende var konstatert etter yrkesskedeforsikringslovens ikrafttreden.
- (8) B anket dommen til Frostating lagmannsrett, som 24. november 2005 avsa dom med slik slutning:
- ”1. **Gjensidige Forsikring dømmes til å betale erstatning til B med kroner 452 591 – firehundreogfemtittusenfemhundre-ognittien – med tillegg av lovens rente regnet fra 14 – fjorten – dager fra dommens forkynnelse og frem til betaling skjer.**
2. **B tilkjennes saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten med kroner 107.169 – etthundreogsyvtusenettthundreogsekstini – med tillegg av lovens rente regnet fra 14 – fjorten – dager fra dommens forkynnelse og frem til betaling skjer.”**
- (9) Lagmannsretten kom til at Cs skade – tinnitus – var konstatert etter 1. januar 1990, og at den var omfattet av yrkesskedeforsikringslovens dekningsområde. Retten mente videre at kravet oppstod da yrkesskaden ble konstatert, slik at det fra dette tidspunkt forelå et pengekrav på Cs hånd, selv om kravet verken var erkjent eller rettskraftig avgjort, og at dette pengekravet er gjenstand for arv.
- (10) Gjensidige Forsikring anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder bevisvurderingen og rettsanvendelsen. Det er lagt frem noen nye dokumenter for Høyesterett, men saken står i det vesentlige i samme stilling som for de tidligere instanser.
- (11) Den ankende part, *Gjensidige Forsikring*, har i korte trekk gjort gjeldende:
- (12) Saken reiser to hovedspørsmål, dels om det foreligger en skade eller sykdom som ga C rett til erstatning for tap av fremtidig inntekt etter yrkesskedeforsikringsloven, og dels om et slikt krav kan være gjenstand for arv.
- (13) Lagmannsretten har uriktig lagt til grunn at tinnitus er en yrkessykdom som gir rett til erstatning etter yrkesskedeforsikringsloven. Tinnitus, eller øresus, alene er ikke en såkalt listesykdom som gir rett til erstatning etter lovens § 11 første ledd bokstav b, jf.

folketrygdloven § 13-4, jf. forskrift 11. mars 1997 nr. 220 om yrkessykdommer, klimasykdommer og epidemiske sykdommer som skal likestilles med yrkesskade, § 1 bokstav D. Det er heller ikke støtte i lovens ordlyd, forarbeider eller rettsavgjørelser for at tinnitus er en slik annen skade eller sykdom som fanges opp av bestemmelsen i yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav c, den såkalte sikkerhetsventilen.

- (14) Cs tinnitus må ses som en følge av – forverring eller senere tilkommet symptom på – den larmskade som han fikk konstatert i 1986, og omfattes da ikke av lovens dekningsområde, jf. § 21.
- (15) Da C omkom i bilulykken, forelå det verken betalingserkjennelse fra Gjensidige eller rettskraftig dom. Et krav på erstatning for tap i fremtidig erverv skal fastsettes ut fra situasjonen på oppgjørs- eller domstidspunktet, og når det ikke foreligger slik fastsettelse ved den skadelidtes død, faller kravet bort. Det er således intet å arve. Det er ikke grunnlag for å tolke skadeserstatningsloven § 3-10 første ledd tredje punktum antitetisk i denne sammenheng.
- (16) Selv om erstatning for tap i fremtidig inntekt etter yrkesskadeforsikringsloven utmåles i henhold til standardiserte regler, bygger loven på et erstatningsrettslig fundament. Standardiseringen er dessuten ikke absolutt.
- (17) Også reelle hensyn tilsier at erstatning for tap i fremtidig erverv faller bort når vedkommende dør før erstatningen er endelig fastsatt.
- (18) Gjensidige Forsikring har nedlagt slik påstand:

”1. Gjensidige Forsikring frifinnes.

2. B tilpliktet å betale Gjensidige Forsikring sakens omkostninger for Høyesterett og tidligere instanser, tillagt lovens rente.”
- (19) Ankemotparten, B, har i korte trekk gjort gjeldende:
- (20) Cs tinnitus er en yrkesskade som omfattes av så vel yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav b som bokstav c. Å anse tinnitus som en listesykdom har støtte både i kjennelser fra Trygderetten og i juridisk teori. Under enhver omstendighet er tinnitus en sykdom som etter sin art tilsvarer listesykdommene. Den skyldes ytre påvirkning, og vil da være omfattet av bestemmelsen i bokstav c, jf. Rt. 2004 side 261 avsnittene 49, 61 og 63. Gjensidige har ikke bestridt at Cs tinnitus skyldes påvirkning fra arbeidsprosesser.
- (21) Det er ikke bestridt at Cs tinnitus først ble konstatert etter 1. januar 1990. Selv om denne ses som en følge av den larmskade som ble påvist i 1986, er det ikke grunnlag for å anse at lidelsen ble konstatert før lovens ikrafttreden.
- (22) C meldte kravet til forsikringsselskapet i mai 2000, og hadde varslet om rettslige skritt da han omkom i april 2003. Kravet oppstod da skaden eller sykdommen ble konstatert, og ved hans bortgang gikk det over til hans dødsbo. Dette følger antitetisk av skadeserstatningsloven § 3-10 første ledd tredje punktum. Bestemmelsen avløste en tilsvarende bestemmelse i straffelovens ikrafttreddeslov § 27. Heller ikke forarbeidene til denne bestemmelsen støtter at det foreligger begrensninger i forhold til spørsmålet om arveovergang ved ordinære personskadekrav. Dette gjelder generelt for erstatning for tap i fremtidig erverv.

- (23) Innenfor yrkesskadeforsikringslovens område utmåles erstatning for tap av fremtidig inntekt etter sjablonregler, slik at flere av de spørsmål som oppstår ved erstatningsutmålingen etter skadeserstatningsloven, ikke oppstår. Dette tilsier at denne type erstatning arvemessig sett står sterkere.
- (24) Rimelighetshensyn tilsier også at erstatningen går inn i boet. Hensikten med erstatningen er å erstatte den inntektsreduksjon som yrkesskaden/ulykken medfører ikke bare for skadelidte, men også for dem han forsørger.
- (25) Lødrups artikkel ”Personskadekrav hvor skadelidte ikke kan gjøre seg nytte av kompensasjonen p.g.a. død eller andre forhold” i Rett og Rettssal, Et festskrift til Rolv Ryssdal, 1984, side 573, har et annet utgangspunkt enn det som er tilfelle i vår sak, og han drøfter ikke spørsmålet i relasjon til yrkesskadeforsikringsloven. Artikkelen har ikke relevans for avgjørelsen av spørsmålet i foreliggende sak.
- (26) B har nedlagt slik påstand:

- ”1. Frostatting lagmannsretts dom stadfestes.
2. Det offentlige tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett.”

- (27) *Mitt syn på saken:*
- (28) Saken reiser spørsmål om Cs sykdom – tinnitus – gir rett til erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven, og om et eventuelt krav på erstatning for tap av fremtidig inntekt kan være gjenstand for arv, når kravet verken er erkjent eller rettskraftig avgjort før skadelidte dør. Jeg behandler sistnevnte spørsmål først.
- (29) Spørsmålet her er om det foreligger et krav som kan være gjenstand for arv, når skadelidte dør før kravet anerkjennes eller er rettskraftig avgjort. Jeg drøfter først generelt om et krav for tap i fremtidig erverv består etter skadelidtes død.
- (30) Ved skade på person ytes blant annet erstatning for lidt skade og tap i fremtidig erverv, jf. skadeserstatningsloven § 3-1 første ledd. Skillet mellom de to erstatningsformene trekkes i norsk rett ved det tidspunkt det oppnås enighet om den erstatning skadelidte skal ha. Er det tvist om retten til erstatning eller om erstatningsutmålingen, er skillet tidspunktet for domsavsigelsen.
- (31) Ved fastsettelsen av erstatning for fremtidig tap må det blant annet tas standpunkt til hvor lenge den skadelidte ville ha vært i arbeid. Dør den skadelidte på grunn av skaden før det foreligger en endelig erstatningsfastsettelse, foreligger det imidlertid ikke lenger noe grunnlag for erstatning for tap av fremtidig inntekt. Var den avdøde skadelidte ved dødsfallet helt eller delvis forsørger av en eller flere personer, kan disse imidlertid kreve erstatning for tap av forsørger, jf. skadeserstatningsloven § 3-4.
- (32) Etter min mening må dette også være det generelle utgangspunktet når den skadelidte – som i foreliggende sak – omkommer av annen grunn enn skaden før det foreligger endelig avgjørelse av erstatningsansvaret eller erstatningens omfang. I et slikt tilfelle vil de som på tidspunktet for dødsfallet var forsørget – helt eller delvis – av avdøde, ikke kunne kreve den opprinnelig antatte skadevolder for tap av forsørger.

(33) Spørsmålet kan ikke ses tidligere behandlet av Høyesterett, og i norsk juridisk teori er det bare drøftet av Lødrup i artikkelen i festskriftet til Rolv Ryssdal. Ankemotparten har gjort gjeldende at artikkelen ikke har interesse i vår sak da Lødrup bare behandler situasjonen hvor den skadelidte dør av skadene før kravet for tap i fremtidig inntekt er akseptert eller avgjort, og ikke – som i vår sak – det tilfellet at dødsfallet skyldes en annen omstendighet. – Jeg er enig i at Lødrup i artikkelen tar utgangspunkt i situasjonen hvor skaden fører til skadelidtes død, men som nevnt mener jeg at synspunktene i artikkelen har generell interesse.

(34) Ankemotparten har imidlertid gjort gjeldende at det følger av en antitetisk tolking av skadeserstatningsloven § 3-10 første ledd tredje punktum at krav på erstatning for tap i fremtidig erstatning arves. Første ledd lyder:

”Erstatningskrav etter dette kapitlet kan ikke overdras eller pantsettes så lenge kravet ikke er godkjent eller rettskraftig avgjort. Retten kan likevel samtykke i overdragelse av slikt erstatningskrav etter at kravet er oppstått. Krav på erstatning etter § 3-2 eller oppreisning etter § 3-5 eller § 3-6 kan heller ikke overføres ved arv, så lenge det ikke er godkjent eller gjort gjeldende ved søksmål...”

(35) Verken forarbeidene til skadeserstatningsloven § 3-10 første ledd eller til endringsloven av 13. februar 1976 nr. 1 inneholder uttalelser av interesse for vårt spørsmål. Bestemmelsen i tredje punktum er imidlertid en videreføring av § 27 i straffelovens ikrafttredelseslov, som hadde en tilsvarende bestemmelse for så vidt gjelder arv av oppreisningskrav, jf. merknadene til § 3-10 i Ot.prp. nr 4 (1972–1973). Paragrafen bygget på et forslag fra Straffelovkommissionen, som i utkastet fra 1896 hadde foreslått en § 29 med følgende ordlyd

”Krav paa Erstatning efter §§ 20 og 22 kan, saalænge det ikke er anerkjendt eller gjort gjældende gennem Søgemaal, ikke overdrages eller overføres ved Arv.”

(36) I motivene vises det til at erstatning for ikke-økonomisk skade bør være arvingene uvedkommende, men kommisjonen uttalte videre på side 62:

”Ogsaa Kravet paa Erstatning for Afbræk i Udsigterne til fremtidigt Erhverv egner sig efter sin Art ikke til Overførelse ved Arv. Er Vedkommende død, før Kravet er gjort gjældende, er det jo derved sat en Stopper for den Indflydelse, den skadende Handling for Fremtiden kan have, og med Hensyn til den forløbne Tid vil det her være tilstrækkeligt at holde sig til de almindelige Regler og erstatte den paaviselige Skade.”

(37) Departementet fulgte ikke opp forslaget fullt ut. I Oth. Prp. No. 24 (1898/99) heter det i merknadene til § 27 på side 57, at man

”har indskrænket Bestemmelsen til at gjælde de i §§ 19 og 21 omhandlede Opreisningskrav, idet den med Hensyn til Kravet paa Erstatning for fremtidigt Tab af Erhverv vistnok tildels er overflødig, tildels unyttig eller mindre passende.”

(38) Lovhistorien til bestemmelsen i skadeserstatningsloven § 3-10 første ledd tredje punktum tilsier etter min mening at bestemmelsen ikke kan tolkes antitetisk, slik ankemotparten har gjort gjeldende. Det grunnleggende spørsmål saken reiser, er dessuten ikke om et krav om erstatning for tap i fremtidig erverv kan arves, men om en skadevolder plikter å betale erstatning for tap i fremtidig inntekt når den skadelidte dør før erstatningssaken er endelig avgjort. Jeg er således enig med Lødrup i det han uttaler på side 576–577 i den nevnte artikkelen:

”Når skadelidte dør før det foreligger en endelig avgjørelse om erstatningsberegningen, faller derfor kravet om erstatning for fremtidig erverv uten videre bort. Det tidspunkt som kanskje ved erstatningsforhandlingenes begynnelse var omstridt og vanskelig å vurdere når ville inntre, har inntruffet, og problemet er således løst.”

- (39) Dette er også i samsvar med det som Straffelovkommisjonen ga uttrykk for i merknadene til lovutkastets § 29, som jeg tidligere har gjengitt. Samme standpunkt fremgår også av NOU 1994: 20 Personskadeerstatning, side 32 annen spalte.
- (40) Ankemotparten har dessuten gjort gjeldende at et krav om tap i fremtidig erverv etter yrkesskadeforsikringsloven oppstår når kravet fremmes, såfremt skaden er omfattet av lovens dekningsområde, og at det derfor inngår i avdødes dødsbo. Det er vist til at erstatning for tap av fremtidig inntekt her fastsettes etter sjablonregler, og at det ikke oppstår spørsmål om tapsperiodens lengde. Det er også anført at det er en tilfeldig fordel for selskapet hvis det fritas for plikt til å betale erstatning, og at rimelighet og reelle hensyn tilsier utbetaling i et tilfelle som det foreliggende.
- (41) Erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven skal gi skadelidte ”full erstatning”, jf. § 3 første ledd. I likhet med annen erstatning omfatter erstatning etter denne loven ”lidt tap, tap i framtidig erverv og utgifter som skaden antas å påføre skadelidte i framtiden”, jf. § 12 første ledd. Bestemmelsen hjemler også rett til ménerstatning. Etter lovens § 13 gjelder skadeserstatningslovens utmålingsregler i kapittel 3 ”så langt ikke annet er bestemt i eller i medhold av denne lov”. Paragrafen gir hjemmel til å gi regler om utmåling av erstatning etter loven, og slike regler er fastsatt i forskrift 21. desember 1990 nr. 1027. Etter forskriften § 2-3 fastsettes erstatning for tapt inntekt frem til oppgjørstidspunktet individuelt, mens erstatning for tap av fremtidig inntekt fastsettes sjablonmessig etter bestemmelser i forskriftens kapittel 3. Det skal fastsettes en grunnerstatning basert på skadelidtes pensjonsgivende inntekt i året før skaden eller sykdommen ble konstatert. Denne skal korrigeres ut fra skadelidtes alder.
- (42) Det fremgår av Ot.prp. nr. 44 (1988–89) side 61 følgende at hensikten med reglene var å sikre skadelidte full erstatning, men at utmålingen til en viss grad ble standardisert for å oppnå raskere utbetalinger og å unngå tilfeldigheter som gir ulik erstatning for likt tap.
- (43) Hensett til at reglene om erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven har et slikt erstatningsrettslig preg, er det etter min vurdering ikke grunnlag for å se krav om tap i fremtidig erverv etter loven annerledes enn et slikt krav etter alminnelig erstatningsrett. Jeg tilføyer at også skadeserstatningsloven har bestemmelser om standardisering av erstatning for tap i fremtidig erverv, se § 3-2a om standardisert erstatning til barn. Dersom barnet dør før erstatning er avgjort i et slikt tilfelle, faller kravet også her bort.
- (44) Min konklusjon er således at det kravet som C måtte ha hatt på erstatning for tap av fremtidig inntekt etter yrkesskadeforsikringsloven, er falt bort. Jeg finner det da ikke nødvendig å drøfte om det forelå noe slikt krav.
- (45) Anken har ført frem. Saken har reist et prinsipielt spørsmål som ikke tidligere ha vært behandlet, og saksomkostninger bør etter min mening ikke tilkjennes for noen instans.
- (46) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Gjensidige Forsikring frifinnes.
2. Det tilkjennes ikke saksomkostninger for noen instans.

(47) Dommer **Coward:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(48) Dommer **Stang Lund:** Likeså.

(49) Dommer **Tønder:** Likeså.

(50) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(51) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Gjensidige Forsikring frifinnes.
2. Det tilkjennes ikke saksomkostninger for noen instans.